De Levende Natuur 80 (11):245-246 (1977)

de wereld in. Wij konden foto's maken zonder gebruik te maken van een schuilplaats. We zagen toen juist hoe stukken van het uitgekomen ei weggebracht en op enige honderden meters afstand in het weiland gedropt werden. De broeikas stond op het terrein van „De Fransman" in Bergen (Nh).

In Skansen, nabij Stockholm, nestelt al enige jaren een paar verwilderde vrij rondvliegende Brandganzen op het zodendak van een schuur in het Openlucht-Museum, en met succes (fig. 3). Na de broedtijd, in het begin van het najaar, trekken zij weg, om het volgend jaar weer in het Openlucht-Museum terug te keren. Waarheen zij trekken weet niemand. Zij zijn gemerkt en U wordt verzocht naar ze uit te zien.

Het is bekend dat vogels soms heel vreemde nestelplaatsen kunnen uitkiezen. Gekraagde roodstaartjes die een stel jongen groot brachten in de affuit van een kanon dat elke dag enige malen werd afgeschoten. Mezen die in het onderstel van een auto of een vrachtwagen een nest hadden en toch hun jongen wisten groot te brengen, ofschoon deze vaak honderden kilometers per dag aflegden. Witte kwikstaarten die in de zomer van 1976 een nestje hadden gebouwd in de kop van een vlet van een vissersman op Texel die meer dan eens met zijn vaartuig het wad opging, kilometers uit de kust, zodat de kwikstaarten een flink eind moesten vliegen om hun jongen te voeren; tussen de boten wisten zij steeds zonder mankeren het juiste vaartuig te vinden. Dat Koolmezen nestelen in brievenbussen of in een ongebruikte pomp is een vrij algemeen verschijnsel.

Maar al deze gevallen kunnen we niet beschouwen als nieuwe nestelgewoonten. En dat is nu wèl het geval met het broeden van Brandganzen en Scholeksters en Stormmeeuwen en Zilvermeeuwen op platte daken. Wat erachter steekt, dat ze deze gewoonte aannamen, is niet recht duidelijk en blijft voorlopig nog een open vraag.

Levensvormen van klaprozen

H. GRIFFIOEN

Van onze drie Nederlandse klaproossoorten worden in de „Flora van Nederland", 15e druk, 1975, door Heukels-Van Ooststroom, de Ruige klaproos *(Papaver argemone)* en de Gewone klaproos *(P. rhoeas)* als éénjarig en vaak als winterannuel voorkomend vermeld. De derde soort, de Kleine klaproos *(P. dubium)*, is alleen als éénjarig opgenomen. Dit komt ongeveer overeen met de opgaven in „De Flora van Nederland", door H. Heukels, deel II, 1909, die vermeldt dat de Ruige klaproos en de Gewone klaproos één- en tweejarig c.q. winterannuel zijn en de Kleine klaproos éénjarig is. In andere Nederlandse flora's worden deze soorten als regel als éénjarig opgegeven. In „De Flora van Nederland", door C.A.J.A. Oudemans, eerste deel, 2e druk, 1872, wordt op blz. 268 vermeld: „P. rhoeas en P. dubium zijn één- en tweejarig. In het najaar toch vindt men niet zelden wortelrozetten van beide, die den volgenden zomer zullen bloeien; maar dan ziet men ook weder, dat de zaden, uit de vroegst gerijpte vruchten neergevallen, spoedig kiemen, en in de loop van denzelfden zomer

De Levende Natuur 80 (11):245-246 (1977)

bloeiende planten voortbrengen". Alle drie soorten kunnen dus als zomerannuel en als winterannuel verschijnen. Door de schrijvers van „Wilde planten", deel I, 1970, worden op blz. 130 de klaprozen naast andere soorten als voorbeelden van echte zomerannuellen genoemd, wat niet in overeenstemming is met oudere litteratuurgegevens.

Nu iets over mijn eigen onderzoekingen. In herfst en winter vond ik in het Gooi vaak wortelrozetten van klaprozen, waarvan de zaden in het najaar waren ontkiemd. De vindplaatsen bevonden zich meestal in volkstuintjes en de plantjes verdwenen in het voorjaar, wanneer de tuintjes werden omgespit. Daardoor kon ik niet bepalen of de plantjes Gewone klaprozen of Kleine klaprozen waren, daar ik dat aan de wortelrozetten niet kan zien. Op de Gooise zandgronden komen meestal Kleine klaprozen voor, maar in volkstuintjes is dat lang niet zeker. Na de zeer warme en droge zomer van 1976 verschenen in het najaar explosief kiemplanten van klaprozen. Overal in het Gooi zag ik in de winter wortelrozetten; in wegbermen op recent gestoorde plekken, langs terreinafscheidingen, dikwijls in tuinen en soms tussen trottoirtegels. Dat beloofde dus wat voor de zomer van 1977. En inderdaad, nooit eerder had ik in het Gooi en ook elders, zo'n grote overvloed van bloeiende klaprozen gezien. Het bleek mij nu ook weer dat in het Gooi overwegend Kleine klaprozen voorkomen. Slechts op enkele plaatsen vind ik enige Gewone klaprozen. De Ruige klaproos heb ik nergens gevonden. Op grond van mijn onderzoekingen kan ik vaststellen dat de Kleine klaproos veel als winterannuel verschijnt. De bloeiende Kleine klaprozen van 1977 waren in het Gooi zelfs merendeels winterannuellen.

De Slaapbol *(P. somniferum)*, die in alle flora's uitsluitend als éénjarig wordt vermeld, verscheen enige jaren geleden spontaan in mijn tuin. De planten hebben purperen bloemen. Een aantal zaden van deze soort ontkiemde in de herfst van 1976. De wortelrozetjes doorstonden de winter en deze winterannuellen groeiden uit tot forse planten die rijk bloeiden en tot 1,20 m hoog werden. Nu, in het najaar van 1977, heb ik nog geen kiemplanten van deze soort gezien. Toch is het mogelijk ook van de Slaapbol in sommige jaren winterannuellen te vinden.

De bloemknoppen van de Kleine klaproos ontluiken in de vroege morgen. Rond het middaguur zijn de kroonbladeren meestal afgevallen, waardoor er 's middags haast geen bloeiende planten zijn te vinden. Alleen op koele dagen, die de afgelopen zomer zovele kende, bleven ze soms wat langer zitten.

In het noorden van Friesland, in de zogenaamde bouwhoek, waren de Gewone klaprozen zeer overvloedig. Sommige akkers en ook dikwijls akkerranden waren geheel rood gekleurd. De bloemen van deze soort bleven bij het koele weer vaak 3 tot 4 dagen bloeien en de kroonbladen verwelkten daarna dikwijls zonder af te vallen.

In de IJsselmeerpolders ontbreken klaprozen nagenoeg. Alleen in de Noordoostpolder, in de omgeving van Nagele, vond ik een klein aantal Gewone klaprozen.

Van de winter zal ik proberen enige bladrozetten van Gooise Kleine klaprozen en van Friese Gewone klaprozen te verzamelen. We kunnen dan eens nagaan of er tussen de rozetten van deze soorten duidelijke verschillen zijn, waardoor ze in het veld gemakkelijk zijn te herkennen.